

STATUTUL JURIDIC AL SPECIALISTULUI ȘI AL EXPERTULUI LA EFECTUAREA CONTROLULUI VAMAL

Pavel ȚURCAN,
doctor în drept
Octavian CIOBANU,
doctor în drept

SUMMARY

In cases where it is necessary to carry out verification checks attracting some special skills and knowledge, customs authorities are entitled to invite specialists. Specialist functions consist in giving help to fulfill customs control (participation in customs control, conducting separate actions, granting explained the actions carried out).

Keywords: specialist, expert, expertise, expert report, expertise repeated, additional expertise

REZUMAT

În cazurile în care este necesară atragerea la efectuarea acțiunilor de verificare a unor capacități și cunoștințe speciale, organele vamale sînt în drept să invite specialiști. Funcțiile specialistului constau în acordarea ajutorului organelor vamale la îndeplinirea controlului vamal (participarea la efectuarea controlului vamal, efectuarea unor acțiuni separate, acordarea explicațiilor asupra acțiunilor efectuate).

Cuvinte-cheie: specialist, expert, expertiză, raport al expertului, expertiză repetată, expertiză suplimentară

Introducere. În conformitate cu DEX-ul, expertul este definit drept persoană care posedă cunoștințe temeinice și experiență într-un anumit domeniu; specialist de mare clasă sau persoană competentă într-un anumit domeniu, numită de un organ de stat sau de părțile interesate pentru a face o expertiză [17]. În sfera vamală, domeniile cunoștințelor specializate care necesită implicarea expertului sau specialistului pot fi diverse, de exemplu: dispozitiv și echipamente tehnice ale mijloacelor de transport, culturologie, domeniul bijuteriilor, contabilitate, aplicarea mijloacelor tehnice și alte ramuri ale științei [16, p. 178].

Totodată, organul vamal este în drept să antreneze specialiști și experți din organele de drept și de control din diferite unități economice, indiferent de tipul de proprietate și forma de organizare juridică, pentru acordarea asistenței la efectuarea controlului vamal. Cererea organului vamal de antrenare a specialiștilor și experților la efectuarea controlului vamal este executorie pentru conducătorii autorităților publice, unităților economice în care activează

specialistul sau expertul solicitat. Cheltuielile suportate în legătură cu antrenarea specialiștilor și a experților din inițiativa colaboratorilor vamali sînt acoperite de organele vamale.

Expertul vamal este o persoană cu funcție de răspundere a organului vamal căreia i se atribuie competență în efectuarea expertizei vamale [8, p. 156]. În calitate de experți pot fi numite persoane instruite care dispun de cunoștințe enciclopedice și speciale, de experiență și deprinderi profesionale într-un domeniu de referință [13, p. 296]. Spre deosebire de specialist, expertul, de regulă, nu acordă asistență organului vamal la efectuarea controlului vamal, deoarece în funcțiile sale intră prezentarea concluziilor cu referire la întrebările puse.

Metode aplicate și materiale utilizate. În procesul studiului au fost folosite următoarele metode de investigare științifică: analiza logică, analiza comparativă și sinteza. În calitate de materiale au servit lucrările științifice ale cercetătorilor autohtoni și de peste hotare, precum și legislația în materie a Republicii Moldova.

Rezultate și discuții. Speci-

alistul poate fi implicat în desfășurarea verificării documentelor și informațiilor, controlului fizic, controlului corporal, examinarea încăperilor și teritoriilor, prezența asupra mărfurilor a semnelor de identificare.

Pe parcursul desfășurării activității sale, specialistul are drepturi și obligații. Astfel, specialistul **are următoarele drepturi:**

- să ia cunoștință de materialele privind obiectul acțiunilor săvîrșite cu participarea lui;

- să pună întrebări legate de obiectul acțiunilor sale participanților la asemenea acțiuni cu permisiunea colaboratorului vamal;

- să ia cunoștință de documentele întocmite în rezultatul efectuării acțiunilor la desfășurarea controlului vamal la care a luat parte și să înainteze cereri sau obiecții asupra acțiunilor îndeplinite, care trebuie însemnate în aceste documente [9, p. 157-158].

Totodată, specialistul **este obligat:**

- să participe la efectuarea acțiunilor care necesită cunoștințe speciale și să dea explicații asupra acțiunilor efectuate;

- să confirme prin semnătură

efectuarea acțiunilor indicate, veridicitatea conținutului lor și rezultatele obținute [7, p. 148].

Pentru efectuarea expertizei mărfurilor, în calitate de expert poate fi desemnată persoana care nu este interesată de rezultatele cercetării sau expertizei mărfurilor și care, aplicând cunoștințele sale speciale, va prezenta concluzii întemeiate și obiective.

O condiție obligatorie pentru a primi acest drept o constituie cunoștințele fundamentale în domeniile vamal, juridic, comercial, cultural, cunoașterea bazelor procedurii vamale și a expertizei, cunoașterea relațiilor de piață în legătură cu materialele cercetate, precum și calificarea înaltă care depinde de activitatea informațională. Acesta trebuie să dețină cunoștințe în domeniul științelor reale, tehnice și umanitare.

Expertiza, de regulă, se efectuează în laboratoarele vamale de către experții acestui laborator. Efectuarea expertizei vamale în alte organizații de expertiză sau împuternicirea pentru efectuarea expertizei a unei alte persoane (nu a expertului vamal), se efectuează numai în caz de imposibilitate a realizării unei astfel de expertize de experții vamali [16, p. 180].

În procesul efectuării expertizei, expertul se obligă:

a) să facă în raportul său concluzii obiective și temeinice asupra întrebărilor ce i se pun, să delimiteze concluziile făcute în baza aplicațiilor electronice sau a literaturii de specialitate care nu au fost verificate de el;

b) să prezinte organului de urmărire penală sau instanței de judecată documentele ce confirmă calificarea lui specială, să-și aprecieze obiectiv capacitatea și competența sa pentru formularea concluziilor respective;

c) să nu divulge unor terțe persoane informațiile ce i-au devenit cunoscute în procesul efectuării cercetării (expertizei) sau în urma participării la ședința de judecată, precum și cele care constituie secret de stat, de serviciu, secret comercial sau alt secret ocrotit de lege;

d) să respecte alte obligații prevăzute de legislația în vigoare [1].

Acestea pot fi completate cu obligațiile privind calificarea profesională conform cărora expertul trebuie să corespundă cerințelor de calificare pentru domeniul de referință, să-și ridice permanent nivelul de competență și de profesionalism și să asigure confidențialitatea informațiilor obținute.

Legislația vamală a Republicii Moldova prevede pentru expert și anumite drepturi:

a) să ia cunoștință de materialele prezentate în legătură cu obiectul cercetării (expertizei);

b) să solicite punerea la dispoziție a materialelor suplimentare necesare pentru prezentarea concluziilor;

c) să refuze să formuleze concluzii dacă obiectul expertizei depășește limitele cunoștințelor de specialitate sau dacă materialele ce i-au fost puse la dispoziție nu sînt suficiente pentru prezentarea concluziilor, comunicînd în scris organului care a dispus cercetarea (expertiza), cu indicarea motivelor respective;

d) să prezinte concluzii nu doar cu referire la întrebările puse, ci și la alte circumstanțe care țin de competența sa și care au fost constatate în urma cercetărilor efectuate;

e) să exercite alte drepturi prevăzute de legislația în vigoare [1].

Literatura de specialitate menționează că expertul are și alte drepturi la efectuarea expertizei vamale, cum ar fi:

- să indice în actul întocmit opinia sa separată, dacă aceasta nu coincide cu părerea experților participanți la expertiză;

- să reziste influențelor externe la emiterea opiniei în cazul expertizei date;

- să ceară de la administrația laboratorului asigurarea unor condiții necesare pentru activitate legate nemijlocit de specificul activității expertului,

- să fie independent, urmînd să-și recunoască greșelile și să le corecteze la timp [10, p. 238].

Constatăm că în Codul vamal al Republicii Moldova nu sînt prevăzute toate drepturile și obligațiile expertului, ceea ce poate duce la o confuzie în procesul desfășurării activității lui. Respectiv, se cere completarea articolului 202¹³ al Codului vamal cu un șir de drepturi și obligații menționate.

Atragem atenția că, spre deosebire de legislația Federației Ruse, în legislația Republicii Moldova nu sînt prevăzute drepturile declarantului la efectuarea expertizei. În Codul vamal al Federației Ruse, în art. 382 sînt expuse drepturile declarantului, ale altor persoane care dețin competențe în legătură cu mărfurile și mijloacele de transport, ale reprezentanților acestora, și anume:

- să declare recuz motivat expertului;

- să prezinte o cerere pentru numirea expertului;

- să prezinte o cerere cu întrebări suplimentare pentru expert, pentru a primi răspuns la ele;

- să fie prezent, cu permisiunea organului vamal care a inițiat expertiza, în timpul examinării și să dea explicații;

- să preleve probe și mostre în condițiile prevăzute;

- să ia cunoștință de concluziile expertului sau de imposibilitatea

de a da un aviz și de a lua o copie a acestei concluzii sau aviz;

- să solicite o expertiză repetată sau suplimentară [15].

Consemnăm necesitatea prevederilor de acest fel în legislația noastră, deoarece ar reduce posibilitatea încălcărilor legislației în vigoare atât din partea expertului, cât și din partea declarantului.

După efectuarea cercetărilor necesare, expertul întocmește un raport scris (tipărit, clar, fără corectări și abrevieri), pe care îl confirmă prin semnătura sa și prin aplicarea sigiliului instituției respective.

În concluziile sale, expertul trebuie să dea un răspuns argumentat, laconic, concret și întemeiat, avînd la bază date incontestabile și obiective. Răspunsul trebuie să fie clar, încît să nu apară necesitatea solicitării unor explicații suplimentare. Este important ca și conținutul, și rezultatele expertizei să fie clare inclusiv persoanelor care nu au cunoștințe speciale [14, p. 307].

Rapoartele emise de expertul din laboratorul vamal sînt apreciate, în conformitate cu legislația în vigoare, sub aspectul exactității, obiectivității și plenitudinii cercetărilor, precum și al eficienței și caracterului fundamental al metodelor de cercetare folosite la efectuarea expertizei.

La emiterea deciziilor organelor vamale, rezultatele și concluziile cuprinse în actele emise de laboratorul vamal prevalează față de informațiile sau actele emise de alte instituții de expertiză sau experți, precum și față de alte documente care conțin informații referitoare la caracteristicile fizico-chimice sau proprietățile mărfurilor, în cazul în care acestea sînt contradictorii [3, p. 30].

Dacă în procesul efectuării ex-

pertizei expertul constată circumstanțe ce pot prezenta interes pentru cauză, dar cu privire la care nu i s-au pus întrebări, el are dreptul să le menționeze în raportul său [12, p. 261].

La raportul expertului se anexează fotografiile, schițe, grafice și alte materiale rămase de la efectuarea cercetării (expertizei), ce confirmă concluziile expertului [1]. În cazul în care materialele prezentate nu au fost suficiente sau întrebările formulate nu țin de competența expertului, ori nivelul științei și practica expertizelor nu permit formularea răspunsurilor la întrebările puse, expertul va argumenta în raportul său imposibilitatea de a răspunde la toate sau la unele întrebări dintre cele ce i-au fost puse.

Raportul sau declarația expertului privind imposibilitatea prezentării concluziei se remite imediat organului vamal sau organului care a ordonat cercetarea (expertiza), dar nu mai tîrziu de 3 zile de la primirea cererii sau ordonanței de efectuare a cercetării (expertizei) [2].

În același timp, dacă rezultatele expertizei efectuate s-au dovedit a fi insuficient de clare sau incomplete, poate fi dispusă efectuarea unei expertize suplimentare. Aceasta poate fi efectuată de către același expert sau de un alt expert [14, p. 306].

În cazul în care concluziile expertului nu sînt întemeiate, există îndoieli în privința lor sau a fost încălcată ordinea de efectuare a cercetării (expertizei), poate fi dispusă efectuarea unei expertize repetate, care în aceste cazuri se efectuează de către un alt expert sau de o comisie de experți. La efectuarea expertizei repetate se poate pune și problema autentici-tății metodelor utilizate anterior.

Întrebările la expertiza repetată pot fi identice cu cele puse la expertiza inițială sau pot cuprinde doar acele întrebări răspunsul la care a ridicat îndoieli, însă pot fi stabilite și întrebări suplimentare.

Experții care au efectuat expertiza anterioară pot oferi altui expert sau comisiei de experți explicații, dar nu au dreptul să participe la efectuarea investigațiilor și la finalizarea concluziilor. În caz de dezacord între experții care au participat la expertiză, fiecare dintre ei formulează concluziile proprii [11, p. 251]. La finalizarea expertizei, probele și mostrele se restituie proprietarului, cu excepția cazurilor cînd aceste probe și mostre urmează a fi nimicite sau utilizate, sau în cazul în care costul restituirii este mai mare decît valoarea lor.

Concluzii. Subliniem faptul că în Codul vamal al RM nu este determinat statutul raportului de expertiză pentru scopuri vamale. Este stabilit că organele vamale, la adoptarea hotărîrii, examinează rapoartele experților privind rezultatele expertizei întreprinse afit la inițiativa organului vamal, cît și la inițiativa declarantului sau a altei persoane cointeresate [1]. Din aceasta rezultă că organul vamal nu este în drept să ignore avizul expertului, dar nici nu este obligat să-și întemeieze hotărîrea în baza acestui raport [14, p. 308].

Conform directivei UE în domeniul vamal, în toate țările-membre, pe lîngă serviciile vamale, sînt create laboratoare cu același nivel de dotare. În cele 28 de țări-membre ale UE, în prezent activează 87 de laboratoare vamale [4, p. 8].

Totodată, Republica Moldova urmează să ia în considerație recomandările „Customs Blueprints”, ce reprezintă un document elaborat de Comisia UE, cuprinde stan-

darde și cele mai avansate practici în domeniul vamal și se recomandă a fi utilizat în vederea evaluării gradului de compatibilitate a sistemului vamal național cu standardele UE [5, p. 6]. Acest document este conceput ca un îndrumar și este un instrument foarte util pentru elaborarea documentelor de politici și lansarea reformelor în sistemul vamal național. Deoarece la elaborarea documentului s-a ținut cont de recomandările OMV, implementarea acestuia asigură ajustarea activității vamale la standardele internaționale.

De-a lungul timpului, rolul laboratoarelor vamale a evoluat cu schimbări în mediul comercial și nu mai este vorba doar despre aspectele vamale clasice (taxe vamale, accize etc.). Folosind capacitățile laboratorului vamal, colaboratorii vamali percep cu mai mare acuratețe drepturile de import/export al bunurilor, identifică mai rapid transporturile de mărfuri periculoase sau de contrabandă, produsele supuse accizelor, reduc numărul cauzelor de fraude vamale [6, p. 2].

Referințe bibliografice

1. Codul vamal al Republicii Moldova, nr. 1149-XIV din 20.07.2000. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, ediție specială din 01.01.2007.
2. Ordinul Serviciului Vamal nr. 199-O din 24.05.2010 cu privire la aprobarea Instrucțiunii privind prelevarea probelor și efectuarea cercetărilor (expertizei) mărfurilor în scopuri vamale. <http://www.customs.gov.md/ro/content/directia-cercetarea-si-expertiza-marfurilor-laboratorul-vamal>
3. Pojoga Ș. Laboratorul Serviciului Vamal: primii pași de activitate. În: Revista „Vama”, publicație periodică a Serviciului Vamal, martie/aprilie 2009, nr. 2(9), p. 30-33.
4. Practica internațională a laboratoarelor vamale. În: Revista „Vama”, publicație periodică a Serviciului Vamal, iulie/septembrie 2014, nr. 3(37), p. 8-11.
5. Recomandările „Customs Blueprints” privind laboratoarele vamale. În: Revista „Vama”, publicație periodică a Serviciului Vamal, iulie/septembrie 2014, nr. 3(37), p. 6-7.
6. Rolul laboratorului vamal în efectuarea controlului vamal. În: Revista „Vama”, publicație periodică a Serviciului Vamal, iulie/septembrie 2014, nr. 3(37), p. 2-5.
7. Адриашин Х.А., Свинухов В.Г., Балакин В.В. Таможенное право. Учебник. Москва: Магистр ИНФРА-М, 2010, 368 с.
8. Горбухов В.А. Таможенное право России. Учебное пособие. Москва: Омега-Л, 2012, 200 с.
9. Завражных М.Л. Таможенное право России. Учеб. пособие, 4-е изд. Москва: Омега-Л, 2011, 207 с.
10. Основы таможенного дела. Учебник. Под редакцией В.Г. Драганова. Москва: ОАО Изд-во Экономика, 1998, 687 с.
11. Таможенное дело. Учебник для студентов вузов, обучающихся по специальностям «Юриспруденция», под ред. Эриашвили Н.Д. Москва: ЮНИТИ-ДАНА, 2011, 375 с.
12. Таможенное право. Учебник для вузов. Под ред. Рассолова М.М., Эриашвили Н.Д. 2-е изд. перераб. и доп. Москва: ЮНИТИ-ДАНА, 2005, 384 с.
13. Таможенное право. Учебник для студентов вузов, обучающихся по специальностям «Юриспруденция» и «Таможенное дело». Под ред. Рассолова М.М., Эриашвили Н.Д. 5-е изд. перераб. и доп. Москва: ЮНИТИ-ДАНА, 2010, 463 с.
14. Таможенное право. Учебник. Отв. ред. Ноздрачев А.Ф. Ин-т законодательства и сравнительного правоведения при Правительстве Российской Федерации. Москва: Волгтерс Клувер, 2007, 688 с.
15. Таможенный кодекс Российской Федерации от 28.05.2003 № 61-ФЗ. Принят Государственной Думой 25 апреля 2003 года. Одобрен Советом Федерации 14 мая 2003 года. <http://www.tks.ru/codex/>
16. Халипов С.В. Таможенное право. Учебник, 5-е изд., переработ. и доп. Москва: Юрайт, 2011, 396 с.
17. <https://dexonline.ro/definitie/specialist>